

Tässä numerossa:

- Suomalaisten pankkien kannattavuus ja vakavaraisuus tammi-syyskuussa 1998
Taulukko: Kotimaisten talletuspankkien tuloslaskelman pääerät vuosina 1993 - 30.9.1998
- Pankkien luotonantokilpailu
Kuva 1. Pankkien korkomarginaali
Kuva 2. Markkaluottojen keskikorot
- Pankkien saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sekä talletukset Suomessa, 30.9.1998
Taulukko: Saamisten ja talletusten markkinaosuudet
Taulukko: Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä
Taulukko: Talletukset
- Luottolaitoksen hallintohenkilöiden sopivuuden ja luotettavuuden arvioiminen
Ketkä ovat hallintohenkilöitä sopivuus- ja luotettavuusarvioinneissa?
- Kannanotto asiakkaan tunnistamisesta
- Markkinaosapuolet tehostavat osakekauppojen selvitystä
- Uudistettu ohje sijoituspalvelun tarjoamisessa noudatettavista menettelytavoista voimaan 1.1.1999

SUOMALAISTEN PANKKIEN KANNATTAVUUS JA VAKAVARAISUUS TAMMI-SYYSKUUSSA 1998

Tässä katsauksessa ovat mukana liikepankkien konsernitason tiedot (myös MeritaNordbankenista). Vertailuaineistossa (vastaava ajankohta vuonna 1997) ei ole mukana MeritaNordbankenin tietoja, koska konserni muodostettiin vuonna 1998 ja vertailukelpoista tietoa vuodelta 1997 ei ole käytettävissä.

Pankkien kannattavuus parani edelleen tammi-syyskuussa 1998 edellisen vuoden vastaavan ajankohdan kannattavuuteen verrattuna. Kannattavuutta paransivat rahoituskatteen kasvu sekä luotto- ja takaustappioiden pieneneminen.

Liikevoitto 8,9 miljardia markkaa

Pankkien yhteenlaskettu liikevoitto oli tammi-syyskuussa 8,9 miljardia markkaa. Kolmannella neljänneksellä liikevoittoa kertyi 2,3 miljardia markkaa. Liikevoitto ilman MeritaNordbanken-konsernia oli tammi-syyskuussa yhteensä 3,4 miljardia markkaa, mikä oli 1,1 miljardia markkaa enemmän kuin vuonna 1997.

Rahoituskate 14,3 miljardia markkaa

Pankkien rahoituskate oli tammi-syyskuussa yhteensä 14,3 miljardia markkaa. Rahoituskate ilman MeritaNordbankenia oli yhteensä 6,2 miljardia markkaa, mikä oli 0,4 miljardia markkaa enemmän kuin vuonna 1997. Rahoituskatteen osuus kokonaistuotoista oli noin 60 %.

Emopankkien markkaluottojen ja -talletusten korkomarginaali supistui hieman tammi-syyskuussa. Keskimääräinen korkomarginaali supistui 0,15 prosenttiyksikköä vuoden 1997 lopusta ja oli syyskuun 1998 lopussa 4,15 %.

Markkaluottokanta yleisölle oli syyskuun lopussa yhteensä 298,4 miljardia markkaa eli 22,6 miljardia markkaa suurempi kuin vuoden 1997 lopussa. Markkaluottokanta kasvoi kolmannen neljänneksen aikana 11,3 miljardia markkaa. Yleisön markkatalletuskanta yhteensä oli syyskuun lopussa 297,5 miljardia markkaa eli 6,5 miljardia markkaa suurempi kuin vuoden 1997 lopussa. Markkatalletuskanta kasvoi kolmannen neljänneksen aikana 0,7 miljardia markkaa.

Arvopaperikaupan tulos 0,8 miljardia markkaa

Yhteenlaskettu arvopaperikaupan kate oli 0,8 miljardia markkaa. Tästä MeritaNordbankenin osuus oli noin $\frac{3}{4}$, sillä muiden pankkien kate arvopaperikaupasta oli yhteensä vain 218 miljoonaa markkaa. Pankkien yhteenlaskettu arvopaperikaupan kate pieneni kolmannen neljänneksen aikana 142 miljoonaa markkaa.

Toimintakulut 14,0 miljardia markkaa

Pankkien toimintakulut (muut kulut + poistot) olivat 14,0 miljardia markkaa tammi-syyskuussa. Toimintakulut, pääasiassa henkilökulut, ilman MeritaNordbankenin osuutta kasvoivat 76 miljoonaa markkaa vuodesta 1997.

Tulos ennen luotto- ja takaustappioita 9,8 miljardia markkaa

Pankkien tulos ennen luotto- ja takaustappioita oli tammi-syyskuussa 9,8 miljardia markkaa. Tulos ennen luotto- ja takaustappioita ilman MeritaNordbankenien oli 3,7 miljardia markkaa, mikä oli 0,6 miljardia markkaa enemmän kuin vuonna 1997.

Kustannustehokkuus ja pääomien tuotto edelleen parantunut

Pankkien kustannustehokkuus kokonaisuutena parani edelleen.

Tuottojen suhde kuluihin ennen luotto- ja takaustappioita oli 1,70. Kaikkien pankkien oman pääoman tuotto oli vuositasolla vajaan 19 % ja koko pääoman tuotto vajaa 1 %. Suomalaisien pankkien kustannustehokkuus ja pääomien tuotto olivat tammi-syyskuussa samalla tasolla kuin ruotsalaisten suurpankkien.

Luotto- ja takaustappiot vain 0,9 miljardia markkaa

Talletuspankkien luotto- ja takaustappiot olivat tammi-syyskuussa yhteensä 0,9 miljardia markkaa. Luotto- ja takaustappioiden osuus saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä oli kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana vuositasolla vain 0,2 %.

Järjestämättömien saamisten kanta 10,0 miljardia markkaa

Järjestämättömien saamisten kanta oli syyskuun lopussa 10,0 miljardia markkaa (kesäkuun lopussa 11,2 miljardia markkaa) eli 1,9 % saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä.

Sekä järjestämättömien saamisten että luottotappioiden osuutta saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä voidaan pitää poikkeuksellisen alhaisena ja on odotettavissa, että uuden luotonannon myötä niiden suhteellinen osuus alkaa kasvaa.

Vakavaraisuus 10,9 %

Talletuspankkien keskimääräinen vakavaraisuus oli syyskuun lopussa 10,9 %. Kesäkuun lopussa se oli 11,6 %. Vakavaraisuuden heikkeneminen johtui toissijaisiin omiin varoihin kuuluvien lainojen ennen aikaisista takaisinmaksuista. Luottolaman torjumiseksi myönnettyjä valtion pääomasijoituksia on lyhennetty tammi-syyskuun aikana yhteensä vajaalla 2,6 miljardilla markalla. Syyskuun lopussa näitä pääomasijoituksia oli käytännöllisesti katsoen vain SKOPilla. Talletuspankkien ensisijaisten omien varojen suhde riskipainotettuihin saamisiin oli syyskuun lopussa 7,9 % eli lähes sama kuin kesäkuun lopussa.

Taulukko: Kotimaisten talletuspankkien tuloslaskelman pääerät vuosina 1993 - 30.9.1998

Lisätietoja antaa
pankkitarkastaja Kjell Hemberg, puhelin (09) 183 51

PANKKIEN LUOTONANTOKILPAILU

Pankkien välinen kilpailu luotonannossa on kiristynyt selvästi viimeisen vuoden aikana. Markkaluottojen ja -talletusten välinen korkomarginaali on supistumassa. Nykyistä tilannetta ei vielä voida pitää erityisen huolestuttavana, mutta Rahoitustarkastus seuraa edelleen kilpailutilannetta ja pankkien käyttäytymistä markkinoilla. Luottojen hinnoittelu on markkinataloudessa osa pankkien liiketoimintaa, johon valvovan viranomaisen ei ole syytä eikä mahdollista puutua kuin erittäin poikkeuksellisissa olosuhteissa.

Julkisuudessa on viime kesän ja syksyn aikana keskusteltu pankkien välisestä kilpailutilanteesta. Rata on selvitelty tilannetta ja on myös tiedustellut pankkien käsityksiä vallitsevasta kilpailutilanteesta.

Selvitysten perusteella voidaan todeta, että kilpailutilanne on vuoden aikana muuttunut selvästi. Toisaalta kysyntä on kasvanut, koska asiakkaat uskaltavat jälleen ottaa asunto- ja kulutusluottoa. Toisaalta markkinoille on tullut uusia kilpailijoita ja pienet pankit pyrkivät aktiivisesti kasvattamaan markkinaosuuksiaan. Kotitaloudet ovat alkaneet yritysten tavoin vertailla pankkeja ja tekevät valintansa pankkien tarjousten perusteella, mikä myös osaltaan lisää kilpailua.

Kilpailutilanteessa on suuria alueellisia eroja. Kilpailu on selvästi kovinta kasvukeskuksissa. Leimaveron poistamisella ei ole ollut suurta vaikutusta uusien luottojen kysyntään, mutta se on lisännyt pankkien välistä kilpailuttamista sekä asiakkaiden herkkyyttä vaihtaa pankkia

Kilpailun kiristyminen on supistanut pankkien uuden antolainauksen marginaaleja selvästi, mutta pankkien keskimääräinen markkaluottokannan ja -talletusten välinen korkomarginaali on supistunut toistaiseksi vain hiukan elo-syyskuun aikana. Kokonaismarginaali olikin syyskuun lopussa vielä suurempi kuin vuoden 1997 alussa (kuvat 1 ja 2).

Kilpailun kiristyessä paineet pankkien rahoituskatetta kohtaan kasvavat, kun vanha hyvätuottoinen luottokanta korvautuu yhä enemmän heikkotuottoisemmalla uudella luottokannalla. Kilpailua tuottamattomasta markkinaosuudesta ei voitane pitää kannattavana

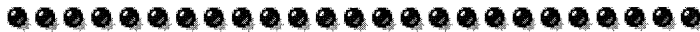
toimintana. Kilpailutilanteessa pankit ovat joustaneet luoton hinnasta, mutta luottosalkun laadusta pankit eivät mielestään tingi. Vakuuksien lisäksi pankit kiinnittävät erityistä huomiota asiakkaan luotonmaksukykyyn. Ensisijaisena luotonmyöntämiskriteerinä pidetäänkin kassavirtaa.

Kuva 1. Pankkien korkomarginaali (markkaluottojen ja -talletusten keskiporkko)

Kuva 2. Markkaluottojen keskiporkot

Lisätietoja antaa

pankkitarkastaja Jaana Rantama, puhelin (09) 183 51

PANKKIEN SAAMISET YLEISÖLTÄ JA JULKISYHTEISÖILTÄ SEKÄ TALLETUKSET SUOMESSA, 30.9.1998

Rahoitusmarkkinoiden rakennemuutokset ja kilpailun kiristyminen ovat lisänneet yleistä mielenkiintoa pankkien luotonannon ja talletuskannan kehitykseen. Myös Rahoitustarkastukselle on toistuvasti esitetty näitä koskevia tiedusteluja. Tämän vuoksi Rata on päättänyt julkaista vuosineljänneksittäin pankkien saamia ja talletuksia koskevat markkinaosuudet. Ulkomaisten talletuspankkien sivukonttoreista julkaistaan kuitenkin vain aggregoidut tiedot 1).

Suomen luotto- ja talletusmarkkinoita hallitsevat kolme suurinta pankkia/pankkiryhmää, joiden yhteenlasketut markkinaosuudet ovat lähes 90 %. Pienet pankit ovat viimeisen vuoden aikana kuitenkin kasvattaneet osuuttaan niin luotto- kuin talletuspuolellakin. Ulkomaisten talletuspankkien sivukonttoreiden merkitys on kokonaisuudessaan vielä melko vähäinen.

Pankkien saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä 2) olivat vuoden 1998 syyskuun lopussa yhteensä 363,1 mrd. markkaa. Saamiset kasvoivat vuoden 1997 syyskuun lopusta 13,7 % ja vuoden 1998 kesäkuun lopusta 1,5 %.

1) Ulkomaisten talletuspankkien sivukonttorit Suomessa: Citibank, Credit Agricole Indosuez, Den Danske Bank, Skandinaviska Enskilda Banken, Svenska Handelsbanken ja Unibank.

2) Tase-erä sisältää pankkien saamiset muilta kuin luottolaitoksilta ja valtiolta.

Vuoden 1998 syyskuun lopussa talletusten 3) määrä oli 318,4 mrd. markkaa. Vuoden 1997 syyskuun lopusta talletukset kasvoivat 3,6 % ja vuoden 1998 kesäkuun lopusta 0,5 %.

Saamisten kasvu viimeisen vuoden aikana selittyy suurelta osin sillä, että Suomen Vientiluoton tiedot sisällytettiin tilastoihin Postipankin ja Suomen Vientiluoton yhdistyttyä vuoden 1998 alussa.

3) Tase-erä sisältää muiden kuin luottolaitosten ja valtion talletukset pankeissa.

Saamiset

Suomen Vientiluoton saamiskannan mukaanotto vuoden 1998 alusta kasvatti Leonian luottokantaa ja pienensi vastaavasti muiden pankkien markkinaosuuksia. Kesäkuun lopusta

syyskuun loppuun Meritan, Op-ryhmän, säästöpankkien ja Ålandsbankenin saamiskannan markkinaosuudet ovat kasvaneet, kun taas Leonian, Mandatumin ja ulkomaisten talletuspankkien sivukonttorien markkinaosuudet ovat hieman pienentyneet. Paikallisuuspankkien markkinaosuus pysyi ennallaan.

Säästöpankit, Ålandsbanken ja ulkomaisten talletuspankkien sivukonttorit ovat kasvattaneet markkinaosuuttaan siitä, mitä se oli viime vuoden vastaavana ajankohtana.

Leonian kasvusta huolimatta kolmen suurimman pankin/pankkiryhmän yhteenlaskettu markkinaosuus on hieman supistunut vuoden takaisesta 89,1 prosentista 88,1 prosenttiin.

Talletukset

Talletusten markkinaosuudet ovat viimeisen vuoden ja vuosineljänneksen aikana pysyneet varsin vakaina. Vuoden aikana pienten pankkien eli säästöpankkien, ulkomaisten talletuspankkien sivukonttoreiden, paikallisuuspankkien ja Ålandsbankenin markkinaosuudet ovat hieman kasvaneet kun taas Meritan ja Op-ryhmän osuudet ovat vastaavasti pienentyneet. Suhteellisesti eniten talletukset kasvoivat ulkomaisissa talletuspankeissa.

Taulukko: Saamisten ja talletusten markkinaosuudet

Taulukko: Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä

Taulukko: Yleisötalletukset

Lisätietoja antaa

pankkitarkastaja Jori Petteri Kiviniemi, puhelin (09) 183 51

LUOTTOLAITOKSEN HALLINTOHENKILÖIDEN SOPIVUUDEN JA LUOTETTAVUUDEN ARVIOIMINEN

Rahoitusmarkkinoiden yleinen luotettavuus edellyttää, että markkinoilla toimivien yhteisöjen hallintoa hoitavat ovat sopivia ja luotettavia (fit & proper).

Luottolaitoksen on jo toimilupahakemuksessaan esitettävä tarpeellinen selvitys omistajistaan ja hallintohenkilöistään, joiden tulee olla hyvämaineisia ja riittävän ammattitaitoisia.

Toimilupa voidaan myöntää vain, jos tämän ja muiden selvitysten perusteella voidaan arvioida, että luottolaitosta tullaan johtamaan terveiden ja varovaisten liiketoimintaperiaatteiden mukaisesti.

Luottolaitoksen on jatkuvasti täytettävä toimiluvan myöntämisen ehdot. Luottolaitos vastaa itse myös siitä, että sen hallintohenkilöt täyttävät säädetyt vaatimukset. Tämä edellyttääkin luottolaitokselta itseltään jatkuvaa omien hallintohenkilöiden sopivuuden ja luotettavuuden arviointia.

Rata on antanut luottolaitoksille kannanoton 1) hallintohenkilöiden sopivuuden ja luotettavuuden arvioimisesta. Kannanoton tarkoituksena on yhtenäistää luottolaitosten

arviointikäytännöt ja vaikuttaa siihen, että arviointi tulisi systemaattiseksi osaksi luottolaitosten sisäistä valvontaa.

1) Ratan kannanotossa ei käsitellä sijoituspalveluyritysten omistajien ja hallintohenkilöiden sopivuuden ja luotettavuuden arviointia. Niitä koskevat säännökset ovat sijoituspalveluyrityksistä annetussa laissa ja valtiovarainministeriön sijoituspalveluyrityksen toimilupahakemuksen sisällöstä antamassa päätöksessä. Rahoitustarkastus on lisäksi antanut määräyksen edellä mainittujen henkilöiden luotettavuudesta ja sopivuudesta muutostilanteissa annettavasta kirjallisesta selvityksestä.

Sopivuuden arviointi

Arvioidessaan hallintohenkilöidensä sopivuutta luottolaitoksen tulee ottaa huomioon muun muassa, että henkilöllä on riittävä koulutus, ammattitaito ja kokemus (= osaaminen) ja että hänellä on riittävästi aikaa käytettävissään tehtävän hoitamiseksi.

Huomio on kiinnitettävä myös hallinnollisten toimielinten panokseen luottolaitoksen toiminnan kehittämiseksi ja erityisesti hallituksen/johtokunnan jäsenten osaamiseen. Valinnassa ei saa painottaa yksinomaan alueellinen edustavuus tai tiettyjen intressiryhmien tasapuolinen kohtelu.

Luotettavuuden arviointi

Luotettavuuteen kuuluu sekä itse henkilön luotettavuus että hänen kykynsä huolehtia taloudellisista asioistaan. Arvioitaessa henkilön kykyä hoitaa taloudellisia asioitaan keskeistä on hänen hyvämaineisuuksensa. Hyvämaineisudella tarkoitetaan muun muassa sitä, että henkilö hallitsee itseään ja omaisuuttaan. Hän ei voi olla liiketoimintakiellossa tai konkurssissa eikä hän ole saanut olla osallisena taloudellisissa epäselvyyksissä. Myös henkilön kykyä muuten hoitaa taloudellisia velvoitteitaan on tässä yhteydessä syytä arvioida.

Kun arvioidaan itse henkilön luotettavuutta, tarkasteltavana on mm. se, onko henkilö mahdollisesti tuomittu väärinkäytöksistä. Arvioitaessa tuomion vaikutusta henkilön luotettavuuteen huomioon tulee ottaa muun muassa henkilön asema organisaatiossa, hänen syykseen luettujen tekojen luonne, tahallisuus tai tuottamuksellisuus, kertaluonteisuus tai jatkuvuus, tuomion ankaruus ja se, kauanko tuomiosta on kulunut aikaa.

Luottolaitoksen johto ja muut ylimmät päätöksentekijät vastaavat arvioinneista

Luottolaitokset vastaavat itse siitä, että niiden hallintohenkilöt täyttävät säädetyt sopivuuden ja luotettavuuden vaatimukset. Käytännössä vastuu on siis sekä luottolaitoksen ylimmillä päätöksentekijöillä (omistajat/hallituneuvostot/isännät) että luottolaitoksen (toimivalla) johdolla (hallitus/johtokunta ja toimitusjohtaja), joka vastaa käytännön toiminnasta. Sopivuus- ja luotettavuuskriteerit tulee ottaa aina huomioon hallintohenkilöiden nimitysten valmistelussa, ja luottolaitoksen on myös jatkuvasti varmistauduttava ja seurattava, että hallintohenkilöt täyttävät edellä mainitut kriteerit.

Luottolaitokset voivat laatia itse kriteerinsä ja eettiset sääntönsä, joista hallintohenkilöiden pätevyys ja sopivuus vaatimukset ilmenevät. Silloin on myös mahdollista käsitellä kysymystä laajemmin kuin puhtaasti lainsäädännön antaman normiston kautta. Esimerkiksi sitoutumattomuus luottolaitoksen ylimmän päätöksentekijän vahvistamiin sääntöihin ja ohjeisiin osoittaa käyttäytymistä, johon päätöksentekijän pitäisi kiinnittää huomiota.

Rata on havainnut tekemissään tarkastuksissa, että erityisesti pienten valvottavien toiminnassa on tältä osin puutteita. Tämä ilmenee muun muassa siten, että luottolaitos itse

eli sen johto on saattanut jatkuvasti lyödä laimin omien ohjeittensa ja sisäisten sääntöjensä noudattamista. Toisaalta myöskään hallintoelimet, jotka ovat säännöt vahvistaneet, eivät ole valvoneet niiden noudattamista.

Viranomaisvalvonta ei voi koskaan ulottua yksittäisen luottolaitoksen omien sääntöjen noudattamisen valvontaan. Siitä ovat yksiselitteisesti vastuussa luottolaitoksen omistajat ja johto.

Lisätietoja antaa
lakimies Pia Palmén, puhelin (09) 183 51

Ketkä ovat hallintohenkilöitä sopivuus- ja luotettavuusarvioinneissa?

Hallintohenkilöillä tarkoitetaan luottolaitosten hallituksen/johtokunnan jäseniä ja varajäseniä, toimitus- ja/tai pääjohtajaa ja näiden varamiestä, ulkomaisen sivukonttorin johtajaa, hänen varamiestään ja johtoryhmän jäseniä, ulkomaisen edustuston päällikköä ja hänen varamiestään sekä ulkomaisen tytäryhtiön johtajaa, hänen varamiestään, johtokunnan jäseniä ja varajäseniä.

Kannanotossa esitetyt näkökohdat koskevat myös hallintoneuvostojen/isäntien jäseniä, mutta heidät on kannanotossa rajattu sen piirin ulkopuolelle, josta Rahoitustarkastuksen näkemyksen mukaan on syytä tehdä sopivuus- ja luotettavuusselvitys.

KANNANOTTO ASIAKKAAN TUNNISTAMISESTA

Hyvä pankkitapa ja rahanpesun torjunta edellyttävät, että rahoitusmarkkinoilla toimivat tunnistavat asiakkaansa. Myös asiakkaan puolesta toimiva on tunnistettava.

Rahoitustarkastus on antanut valvottavilleen kannanoton "Asiakkaan tunnistaminen asiakasta tapaamatta". Kannanotossa pyritään selventämään asiakkaan tunnistamista erityisesti niissä tilanteissa, joissa palveluja tarjotaan Internetin välityksellä tai muutoin asiakasta kohtaamatta. Rata edellyttää, että valvottavat antaisivat henkilökunnalleen ohjeet asiakkaan tunnistamisesta ja laatisivat tunnistamistilanteista toimintakuvauksen ja muun ohjeistuksen.

Palveluntarjoaja vastaa tunnistamisesta

Asiakkaan tunnistamisvelvollisuus on aina palvelun tarjoajan vastuulla. Vastuuta ei vähennä se, vaikka palvelun tarjoaja joutuisi luottamaan toisen tahon suorittamaan tunnistamiseen. Myöskään varojen kierrättäminen pankkitilin kautta ei poista vastuuta tunnistaa asiakas.

Tunnistaminen on tehtävä luotettavasti ja jo ennen liikesuhteen aloittamista. Asiakkaan tunnistamisen lisäksi palvelun tarjoajan on tunnettava myös asiakkaan liiketoiminnan laatu sekä palvelun käytön perusteet.

Asiakkaan tunnistamisesta on tehtävä merkintä asiakirjoihin, jotka on säilytettävä viisi vuotta liiketoimen tai asiakassuhteen päättymisestä.

Milloin asiakasta ei tarvitse tunnistaa ?

Tunnistamisvelvollisuudesta on muutamia poikkeuksia. Jos asiakas on Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saanut luottolaitos, rahoituslaitos, sijoituspalveluyritys tai henkivakuutusyhtiö, tunnistamisvelvollisuudesta voidaan poiketa. Sama poikkeus koskee Etan ulkopuolisista valtioista tulevia sivukonttoreita, jotka ovat saaneet toimiluvan toimia Eta-valtiossa.

Tunnistamisvelvollisuudesta voidaan poiketa myös vajaavaltaisen ollessa asiakkaana. Tällöin on kuitenkin tunnistettava vajaavaltaisen puolesta toimiva henkilö.

Asiakkaan tunnistamisesta voidaan poiketa myös silloin, kun kyseessä on muu kuin vakituinen asiakas ja kun yksittäisen tai toisiinsa kytkeytyvien liiketoimien suuruus ei ylitä 15 000:ta ecua vastaavaa markkamäärää tai 90 000:ta markkaa.

Jos asiakasta ei tunnisteta

Palvelun tarjoajan on kieltäydyttävä asiakassuhteesta, mikäli asiakasta ei voida tunnistaa. Asiakassuhteesta on kieltäydyttävä erityisesti silloin, kun/jos on syytä epäillä, että todellisen asiakkaan henkilöllisyyttä yritetään peitellä. Tällaisessa tilanteessa palvelun tarjoajan on ilmoitettava epäilyttävästä liiketoimesta rahanpesun selvittelykeskukselle.

Lisätietoja antaa
pankkitarkastaja Tuija Nevalainen, puhelin (09) 183 51

MARKKINAOSAPUOLET TEHOSTAVAT OSAKEKAUPPOJEN SELIVITYSTÄ

Arvopaperikeskus, Helsingin Pörssi ja Arvopaperinvälittäjien yhdistys ry ovat Rahoitustarkastuksen kehotuksesta laatineet selvityksen siitä, miten osakekauppojen selvitystä voidaan tehostaa ja osakeselvityksen riskejä pienentää. Rata edellytti, että Arvopaperikeskus, pörssi ja välittäjäyhdistys laativat selvityksen Ratalle hankkeista, joita Rata pitää mahdollisina lyhyen tähtäimen osakeselvityksen kehityshankkeina.

Näitä kehityshankkeita, joiden käyttöönottoa oli Ratan käsityksen mukaan syytä selvittää, ovat ns. lyhyeksimyynnin rajoittaminen, osakelainausmenettelyn tehokas käyttöönotto, niin sanottu buy-in- eli kateostomenettelyn käyttöönotto, viivästyseuraamusten lisääminen; osatoimituksien pakollinen käyttöönotto ja osapuolille asetettava likviditeettisopimusvaatimus.

Tehostamishankkeet jo vireillä

Ratalle toimittamissaan vastauksissa osapuolet ovat todenneet mm. että Arvopaperikeskuksen itsesääntelyyn otetaan likviditeettisopimusvaatimus. Tällä tarkoitetaan selvitysosapuolille (joita ovat lähinnä pörssivälittäjät) asetettua velvollisuutta solmia arvopaperiselvitystä varten sopimus esimerkiksi talletuspankin tai keskuspankin kanssa

riittävästä rahoituksesta poikkeuksellisia tilanteita varten. Lisäksi mm. viivästysseuraamusmenettelyä kehitetään ja lyhyeksimyynnille tullaan asettamaan edellytyksiä. Sen sijaan osatoimitusten laajemman käytön ja kateostomenettelyn käyttöönoton osalta osapuolet katsoivat olevan tarvetta lisäselvityksiin. Kateostomenettelyllä tarkoitetaan puolestaan ostajan mahdollisuutta ostaa myyjän kustannuksella markkinoilta arvopaperi, jota myyjä ei ole pystynyt toimittamaan.

Markkinaosapuolet ovat jo pitkään valmistelleet erilaisia osakeselvityksen tehostamishankkeita, esimerkiksi osakelainausjärjestelmä otettiin käyttöön marraskuun aikana pörssissä ja Arvopaperikeskuksessa. Rata on myötävaikuttanut tähän mm. hyväksymällä arvopaperilainauksen yleiset ehdot.

HEX:n ja APK:n julkistama yhdistymissuunnitelma lisää osapuolten yhteistyötä kehityshankkeissa ja tulee siten merkittävästi tehostamaan osakeselvitystä. Yhdistyminen parantaa mahdollisuuksia rakenteellisiin selvitystoimintaa parantaviin uudistuksiin arvopaperimarkkinoilla.

Selvittämättä jääneet kaupat taloudellinen riski

Määräajassa selvitettyjen arvo-osuuskauppojen suhteellinen määrä on laskenut kuluvan vuoden aikana. Esimerkiksi lokakuussa 1998 määräajassa (ns. T+ 3) selvitettiin noin 83 prosenttia kaupoista, mitä ei voida pitää tyydyttävänä. Luku ei ole suoraan vertailukelpoinen ulkomaisiin selvitysjärjestelmiin, joten suora kansainvälinen vertailu ei ole mahdollinen. Toisaalta selvitettyjen kauppojen määrät ovat kasvaneet huomattavasti viime vuodesta.

Selvittämättä jääneet kaupat ovat taloudellinen riski paitsi kauppojen osapuolille ja välittäjille myös koko järjestelmän luotettavuudelle. Pääosin selvitystoiminnan ongelmat ovat rakenteellisia ja johtuvat mm. arvo-osuusjärjestelmän hajautetusta rakenteesta. Merkittävän osan selvitystoiminnan ongelmista aiheuttaa myös lyhyeksimyyni eli kauppa, jossa myyjällä ei ole kauppahetkellä hallussaan myytäväksi tarkoitettua tavaraa. Myös osakelainauksen puuttuminen on ollut merkittävä häirtatekijä suomalaisissa arvopaperien käsittelyjärjestelmissä.

Lisätietoja antaa
toimistopäällikkö Timo Rintanen, puhelin (09) 183 51

UUDISTETTU OHJE SIJOITUSPALVELUN TARJOAMISESSA NOUDATETTAVISTA MENETTELYTAVOISTA VOIMAAN 1.1.1999

Rahoitustarkastus on uudistanut sijoituspalvelujen tarjoamisessa noudatettavaa menettelytapaohjetta. Uusi ohje 201.7 tulee voimaan ensi vuoden alussa, ja se korvaa aikaisemman menettelytapaohjeen 203.1 (ohje arvopaperinvälittäjille arvopaperimarkkinalain soveltamisesta).

Uuteen ohjeeseen on otettu mukaan aiemmin ohjeistamattomia asiakokonaisuuksia kuten esimerkiksi nk. know your customer –periaate sekä sijoitustutkimuksia koskevat kysymykset. Lisäksi ohjeen soveltamisala on aikaisempaa ohjetta laajempi. Ohje koskee nyt myös muita sijoituspalveluja kuin arvopaperinvälitystä. Tällaisia palveluja ovat esimerkiksi

omaisuudenhoito ja emissionjärjestäminen.

Menettelytapaohje liittyy syyskuun alussa voimaan tulleisiin arvopaperimarkkinalain 4 luvun muutoksiin, joilla saatettiin voimaan sijoituspalveludirektiivin 11 artiklan edellyttämät menettelytapasäännöt (*conduct of business rules*). Menettelytapasäännöt sääntelevät lähinnä sitä, miten sijoituspalvelua tarjoavan yrityksen on asiakassuhteissaan meneteltävä sekä myös yleisemmin sitä, miten tällaisen yrityksen (eli pankin tai sijoituspalveluyrityksen) on arvopaperimarkkinoilla toimiessaan muutoin käyttäydyttävä/toimittava. Menettelytapasääntöjen tavoitteena on parantaa yksittäisen sijoittajan suojaa ja lisätä sijoittajien luottamusta arvopaperimarkkinoilla noudatettaviin menettelytapoihin.

Lyhyen kaupankäynnin kieltö laajenee koskemaan kaikkia sijoituspalvelua tarjoavia yrityksiä

Rata edellyttää ohjeessaan, että sijoituspalvelua tarjoavilla yrityksillä on johdon ja henkilökunnan kaupankäyntiä koskevat sisäiset säännöt. Ratan mielestä Arvopaperivälittäjien yhdistys ry:n (APVY) jäsenilleen antama, 1.11.1998 voimaantullut suositus vastaa hyvää markkinatapaa. Sen vuoksi myös APVY:hyn kuulumattomien sijoituspalvelua tarjoavien yritysten sisäisten sääntöjen tulee vastata APVY:n suosituksen vähimmäisvaatimuksia. Käytännössä tämä tarkoittaa mm. sitä, että nk. lyhyttä kauppaa koskeva kieltö (kolmen kuukauden sääntö) laajenee koskemaan kaikkia sijoituspalvelua tarjoavia yrityksiä.

Sijoituspalvelua tarjoavan yrityksen hallituksen on myös ohjeen mukaan nimettävä henkilö, joka vastaa siitä, että yrityksen johto ja henkilökunta tietävät yhteisön sijoituspalvelutoimintaa koskevasta sääntelystä. Hallituksen on lisäksi vahvistettava sisäiset säännöt siitä, miten tieto tällaisesta sääntelystä saatetaan yrityksen johdon ja henkilökunnan tietoon.

Ohjeessa periaatteita ja sääntöjä myös emissionjärjestäjille

Uudessa menettelytapaohjeessa on vaatimuksia myös omaisuudenhoitosopimusten sisällölle. Ohje täydentää näin Ratan ohjetta 201.9 (ohje arvopaperien säilytyssopimuksista, arvo-osuustilisopimuksista ja omaisuudenhoitosopimuksista).

Ohjeessa esitetään myös periaatteita ja sääntöjä, joita emissionjärjestäjän on noudatettava emissiota järjestäessään sekä asetetaan täsmentäviä vaatimuksia emissionjärjestäjän sekä sen johdon ja henkilökunnan arvopaperikaupankäynnille.

Ohje liittyy eräiltä osin kiinteästi myös arvopaperitoimintojen erottamisesta annettuun ohjeeseen 201.12 (nk. Kiinan murit), joka tuli voimaan 1.9.1998.

Lisätietoja antaa
lakimies Olli Laurila, puhelin (09) 183 51.

Liikepankeista konsernitiedot

Kaikki pankit yhteensä	1-9/1998 1)	1-9/1997 2)	1997*	1996 *	1995	1994	1993
Rahoituskate	14,3	9,0	11,7	11,0	12,4	13,7	13,7
Muut tuotot	9,5	7,9	10,2	10,2	8,2	8,6	8,6
Tuotot yhteensä	23,8	16,9	21,9	21,2	20,6	22,3	22,3
Muut kulut	12,6	9,0	12,0	12,8	15,5	16,4	16,4
Eläkekassan ylikatteen palautus (+)			1,5	1,2			
Poistot	1,4	1,4	2,5	2,1	1,7	1,5	1,5
Tulos ennen luotto- ja takaustappioita	9,8	6,5	8,9	7,5	3,4	4,4	4,4
Luotto- ja takaustappiot	0,9	1,4	2,4	3,7	6,2	11,2	11,2
Liikevoitto/-tappio	8,9	5,1	6,5	3,8	-2,8	-6,8	-6,8
Kustannustehokkuus							
Ennen luotto- ja takaustappioita	1,70		1,68	1,55	1,20	1,24	1,24
Luotto- ja takaustappioiden jälkeen	1,60		1,42	1,22	0,88	0,77	0,77
Oman pääoman tuotto (ROE), %	18,6 1)		17,7	11,8	-9,6	-20,3	-20,3
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,97 1)		0,92	0,56	-0,48	-1,01	-1,01
Taseen loppusumma	915,3		608,4	578,2	616,6	667,8	720,0
Järjestämättömät saamiset, netto	10,0		8,3	12,3	19,6	25,4	25,4
- % saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	1,9		2,7	4,0	6,3	7,2	7,2
Luotto- ja takaustappiot % saamisista							
yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	0,2 1)		0,8	1,2	2,0	3,2	3,2
Vakavaraisuus, % - kaikki pankit	10,9		11,6	11,4	12,0	11,7	11,7
Riskipainotetut saamiset ja vastuut	573,3		383,4	372,3	371,7	419,5	480,0

1) vuositasolla

* Vuoden 1996 ja 1997 luvut eivät ole vertailukelpoisia aiempien vuosien lukuihin. Vuosina 1996 ja 1997 on käytetty uuden osuuspankkiryhmän lukuja, aiempina vuosina OKO-konsernia ja osuuspankkierikseen.

** Tammi-syyskuun luvut vuosina 1997 ja 1998 perustuvat Leonia-konsernin lukuihin. Lisäksi tammi-syyskuun 1997 luvut perustuvat Merita-konsernin lukuihin ja tammi-syyskuun 1998 luvut perustuvat MeritaNordbanken-konsernin lukuihin.

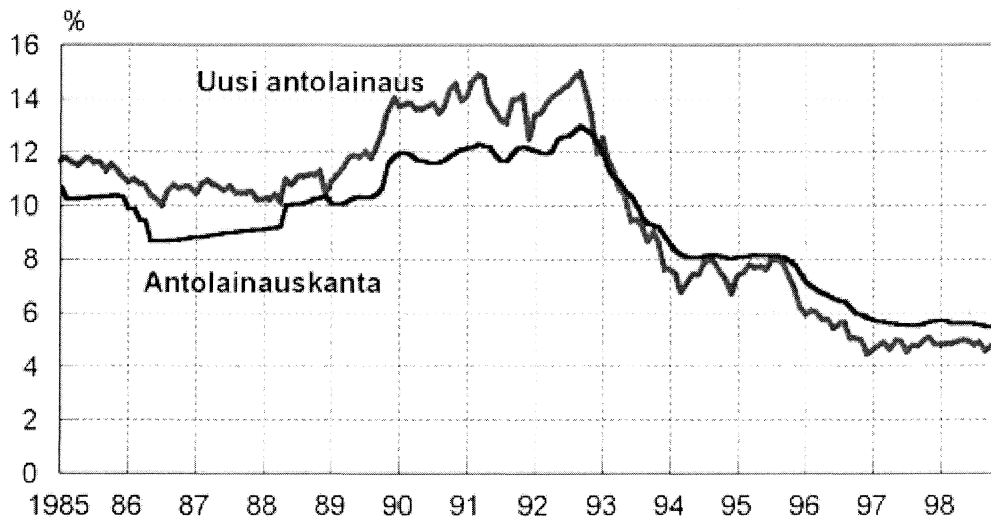

Kuva 1. Pankkien korkomarginaali (markkaluottojen ja -talletusten keskikorko)

Lähde: Suomen Pankki

Kuva 2. Markkaluottojen keskikorot

Lähde: Suomen Pankki

Saamisten ja talletusten markkinaosuudet

PANKKI	Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä, %				Talletukset, %			
	9/97	12/97	6/98	9/98	9/97	12/97	6/98	9/98
Merita Pankki Oyj	45,7	45,4	41,5	41,6	43,1	42,8	42,9	42,6
Op-ryhmä	28,0	27,9	25,9	26,1	29,1	29,1	28,9	28,7
Leonia Oyj*	15,4	15,9	20,6	20,5	15,9	16,0	15,8	15,9

Säästöpankit	4,9	5,0	4,8	5,0	6,8	6,9	7,1	7,2
Ulkomaisten talletuspankkien sivukonttorit	2,0	2,1	3,8	3,3	0,6	0,7	0,9	1,1
Paikallisosuuspankit	2,1	2,1	1,9	1,9	2,7	2,7	2,8	2,8
Ålandsbanken Abp	1,0	1,1	1,1	1,2	0,9	0,9	1,0	1,0
Mandatum Pankki Oyj	0,3	0,3	0,3	0,2	0,7	0,6	0,6	0,6
Yrityspankki Skop Oyj	0,6	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Yhteensä, %	100	100	100	100	100	100	100	100
Yhteensä, mrd. mk	319,3	320,5	357,9	363,1	307,7	313,1	316,8	318,4

* Vuoden 1997 syys- ja joulukuun luvuissa ainoastaan Postipankki Oyj.

Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä, mrd. mk

PANKKI	9/97	12/97	6/98	9/98	vuosimuutos 9/97 - 9/98,%	1/4 vuosimuutos 6/98 - 9/98, %
Merita Pankki Oyj	145,9	145,5	148,4	150,9	3,5	1,7
Op-ryhmä	89,6	89,3	91,6	94,7	5,8	3,4
Leonia Oyj*	49,3	50,8	73,8	74,4	51,1	0,8
Säästöpankit	15,5	16,0	17,2	18,1	16,5	5,2
Ulkomaisten talletuspankkien sivukonttorit	6,5	6,7	13,5	12,0	84,0	-10,8
Paikallisosuuspankit	6,7	6,7	6,8	7,0	4,0	3,0
Ålandsbanken Abp	3,2	3,4	3,9	4,3	34,9	12,1
Mandatum Pankki Oyj	1,0	1,1	0,9	0,9	-8,5	-3,5
Yrityspankki Skop Oyj	1,8	1,1	0,8	0,7	-61,4	-12,5
Yhteensä	319,5	320,5	356,9	363,1	13,7	1,7

*Vuoden 1997 syys- ja joulukuun luvuissa ainoastaan Postipankki Oyj.

Talletukset, mrd. mk

PANKKI	9/97	12/97	6/98	9/98	vuosimuutos 9/97 - 9/98,%	1/4 vuosimuutos 6/98 -
--------	------	-------	------	------	---------------------------------	------------------------------

						9/98,%
Merita Pankki Oyj	132,5	134,2	135,8	135,6	2,3	-0,1
Op-ryhmä	89,9	91,3	91,6	91,4	1,7	-0,2
Leonia Oyj	49,0	50,1	50,2	50,8	3,6	1,2
Säästöpankit	21,0	21,6	22,5	22,9	8,7	1,5
Paikallisosuuspankit	8,4	8,6	8,7	8,8	4,8	0,4
Ulkomaisten talletuspankkien sivukonttorit	1,9	2,1	2,7	3,7	97,4	35,6
Ålandsbanken Abp	2,7	2,9	3,1	3,2	18,3	1,6
Mandatum Pankki Oyj	2,0	2,0	2,0	2,0	-1,4	2,0
Yrityspankki Skop Oyj	0,3	0,4	0,2	0,2	-44,2	-22,8
Yhteensä	307,7	313,1	316,8	318,4	3,5	0,5

* Vuoden 1997 syys- ja joulukuun luvuissa ainoastaan Postipankki Oyj.

